

RUSYA'DA SANAYİ VE YATIRIMLAR

Rus Türk İşadamları Birliği
Aęustos 2019

İÇİNDEKİLER

1.Genel olarak Rusya'da sanayi sektörü.....	3
2.Rusya'da yatırımlar	8
3.Rusya'da yabancı sermaye yatırımları.....	10
3.Rusya özel ekonomi bölgeleri	12
4.Rusya'da yatırım ortamı	15
5.Sonuç ve değerlendirme	17

1.Genel olarak Rusya’da sanayi sektörü

Dünyada sektörlerin milli gelire katkıları açısından bakıldığında genellikle zaman içerisinde tarımın katkısının azaldığı, sanayinin katkısının önce arttığı ve daha sonra en önemli artışın hizmetler sektöründe görüldüğü bilinmektedir. Birçok ülkenin gelişme çizgisinde sanayileşme adımları ile tarımdaki nüfus azalmakta daha sonra hizmetler ekonomisinin önem kazanması ve burada yaratılan istihdamla da bu sektörün ön plana çıktığı görülmektedir.

Dünya genelinde bugün ucuz işçilik, yatırımcılara sunulan avantajlar ve ayrıca teknoloji kullanımı gibi nedenlerle özellikle Çin ve Güney Kore gibi ülkelerde imalat başta olmak üzere sanayi sektörü önemli bir ağırlık teşkil etmektedir.

Rusya’ya bakıldığında ise tarım sektörünün ağırlığının %4,7 seviyesinde olduğu görülmektedir. Sanayi sektörünün ağırlığının görece yüksek olmasının nedeni özellikle madencilik faaliyetlerinin verdiği katkıdan gelmektedir. Hizmetler sektörünün katkısı ise gelişmiş ülkelere yakın seviyelerdedir.

Tablo-1:Sektörlerin ekonomilerdeki payı, %

	Tarım	Sanayi	Hizmetler
ABD	0,9	18,9	80,2
Çin	8,3	39,5	52,2
Almanya	0,6	30,1	69,3
Hindistan	15,4	23,1	61,5
Kore	2,2	39,3	58,3
Rusya	4,7	32,4	62,3
Türkiye	6,7	31,8	61,4

Kaynak:Dünya Bankası

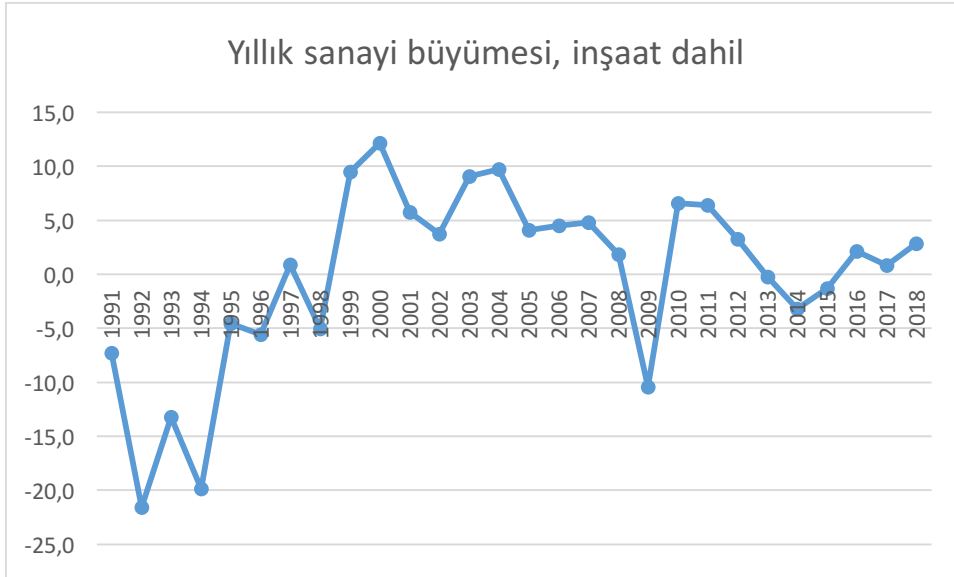
Rusya'da komünist sistemin uygulandığı dönemde sanayi sektörüne özel bir önem verilmiştir. Özellikle 5 yıllık planlar çerçevesinde yatırımların çok büyük bir bölümü sanayi sektörüne yapılmış ve ülke ekonomisi gerçekten de bir ağır sanayi özelliği kazanmıştır. Ulaşım araçları, havacılık, elektrik sanayi, makine yapımı gibi alanlarda

önemli gelişmeler olmuştur. Bu sanayi altyapısı II. Dünya Savaşında çok önemli bir destek sağlamıştır.

90'larda komünist sisteminin yerini piyasa ekonomisine bırakması ile birlikte birçok endüstri dalında sorunlar ortaya çıkmıştır. Gerekli yatırımların yapılamaması ve üretim tesislerinin sahipliği ile ilgili konularda ortaya çıkan sorunlar ve talep yetersizliği gibi nedenlerle sanayi sektöründe önemli üretim düşüşleri yaşanmıştır. Ancak 2000'li yıllardan itibaren bu sorunlar çözümlenmeye başlanmış, ilave yatırımlar ve bazı sektörlere yönelik yabancı sermaye girişiyle toparlanma olmuştur.

Rusya'da özellikle 92-94 döneminde sanayi üretiminde %20'lere varan düşüşler yaşanmıştır. 2000'li yıllarda sanayi üretimi önemli ölçüde büyümüş, 2008-2009 krizinde gerileme olmuştur. 2014 yılından itibaren başlayan sorunlar nedeniyle üretimde gerileme olmuş, 2018 yılında %2,9 oranında büyüme sağlanmıştır. Son yıllarda genel olarak yatırım azlığı nedeniyle düşük büyüme görülmektedir.

Grafik-1:Sanayi büyümesi

Kaynak:Dünya Bankası

Rusya'da son 10 yıldaki sanayi üretim değerine bakıldığında imalatın payının %65-68, madenciliğin payının ise %22-24 seviyelerinde olduğu görülmektedir. Rusya'da petrol ve doğalgaz başta olmak üzere maden çıkarılmasına dönük üretim faaliyetleri sanayi

üretimine önemli bir katkı yapmaktadır. Yine imalat sanayi unsurları önem taşımaktadır. 2017 yılında toplam sanayi üretimi 58 trilyon Ruble olarak gerçekleşmiştir.

Tablo-2:Rusya'da sanayi üretimi, milyar Ruble

	2010	2014	2015	2016	2017
Madencilik ve taş ocakçılığı	6.218	9.691	11.260	11.740	13.916
İmalat	18.881	29.661	35.090	34.967	38.733
Elektirik, gaz ve su tedariki	3.665	4.712	4.918	5.052	5.380
TOPLAM	28.764	44.064	51.268	51.759	58.029
%					
Madencilik ve taş ocakçılığı	21,6	22,0	22,0	22,7	24,0
İmalat	65,6	67,3	68,4	67,6	66,7
Elektirik, gaz ve su tedariki	12,7	10,7	9,6	9,8	9,3

Kaynak:Federal İstatistik Servisi

İmalat sanayi üretimi açısından rafine edilmiş petrol ürünleri, motorlu araçlar, ulaştırma ekipmanları, makinalar, metaller, kimyasallar ve gıda ürünleri imalatı önde gelmektedir.

Tablo-3:İmalat sanayi üretimi, milyar Ruble

	2016	2017
İmalat toplam	34.967	38.733
gıda ürünleri imalatı	5.422	5.463
içecek imalatı	766	706
tütün ürünleri imalatı	277	175
tekstil üretimi	198	203
giyim eşyası imalatı	164	172
deri ve ilgili ürünlerin imalatı	81	84
mobilya hariç, odun ve odun ve mantar ürünleri imalatı	522	549
kağıt ve kağıt ürünleri imalatı	743	789
kayıtlı baskı ve çoğaltılması	245	256
kok ve rafine edilmiş petrol ürünleri imalatı	6.818	8.203
kimyasalların ve kimyasal ürünlerin imalatı	2.554	2.743
temel eczacılık ürünleri imalatı	417	500
kauçuk ve plastik ürünlerin imalatı	951	1.020
diğer metalik olmayan mineral ürünlerin imalatı	1.312	1.444
bazik metal üretimi	4.534	5.166
makine hariç, fabrikasyon metal ürünleri imalatı	2.172	2.296

bilgisayar, elektronik ve optik üretimi	1.280	1.315
elektrikli ekipman imalatı	856	907
makine ve teçhizat imalatı	1.063	1.125
motorlu taşıt, römork ve yarı römork imalatı	1.683	2.126
diğer ulaştırma ekipmanlarının imalatı	1.669	2.027
mobilya üretimi	222	253
diğer imalat	228	216
makine ve ekipmanların tamir ve montajı	792	996

Kaynak:Federal İstatistik Servisi

Sanayi üretiminin bölgelere göre dağılımına bakıldığında madencilik faaliyetlerinin Volga, Ural ve Sibiry bölgesinde yoğunlaştığı görülmektedir. İmalat faaliyetlerinin ise Merkez Bölge, Kuzey Batı ve Volga bölgesinde yoğunlaştığı görülmektedir.

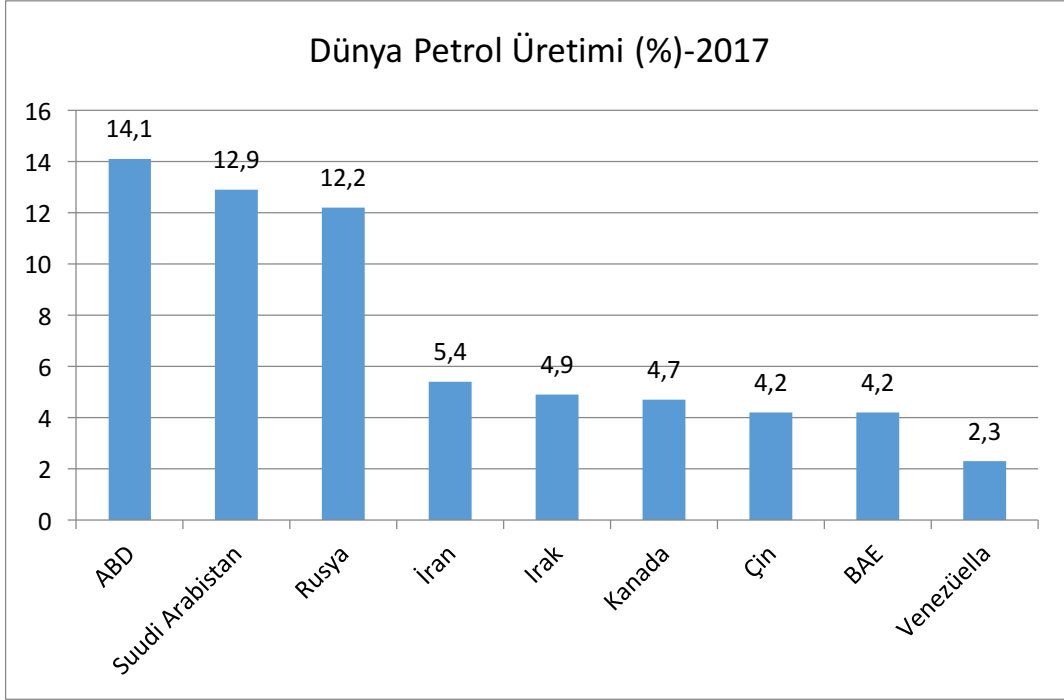
Tablo-4:Alt sektörlerin bölgelere göre yüzde payları, 2016

	Madencilik	İmalat	Elektrik,gaz,su
Merkez Bölge	9,8	35,4	31,3
Kuzey Batı	6,6	13,1	11,2
Güney Bölge	2,2	6,5	7,5
Kuzey Kafkasya	0,2	1,1	2,6
Volga	14,4	20,4	17,0
Ural	38,0	12,0	12,3
Sibiry	15,3	9,9	12,6
Uzak Doğu	13,5	1,6	5,5
Toplam	100,0	100,0	100,0

Kaynak:Federal İstatistik Servisi

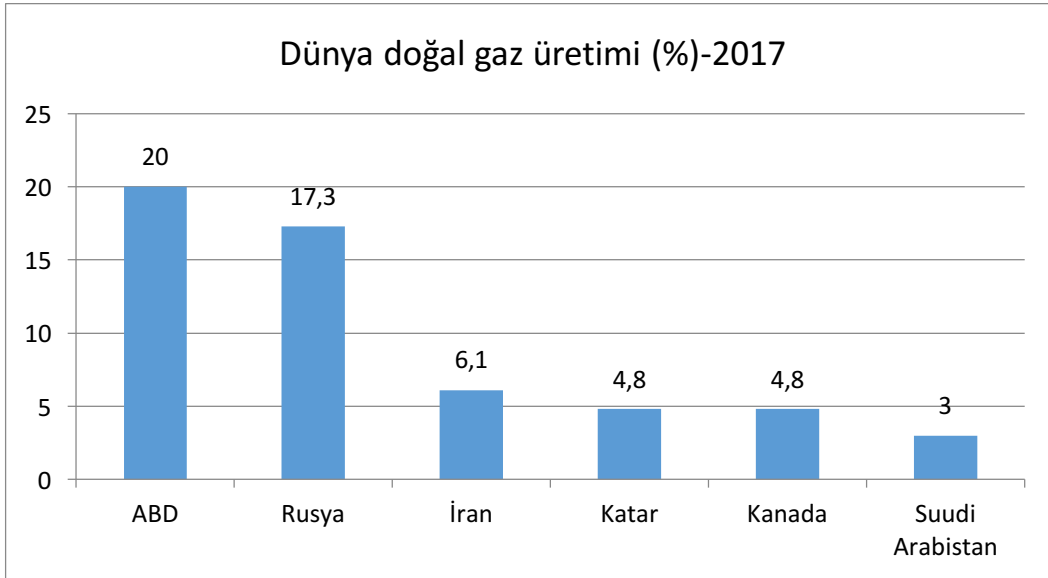
Dünyada özellikle petrol ve doğalgaz üretimi açısından Rusya'nın özel bir önemi bulunmaktadır. 2017 yılında dünya petrol üretiminin %12,2'sini Rusya gerçekleştirerek 3. sırada yer almıştır. Doğalgaz üretiminde ise %17,3 ile 2. sırada yer almıştır. Rusya doğal gaz rezervleri açısından dünyada ilk sırada yer almaktadır.

Tablo-5:Dünya petrol üretimi

Kaynak:BP Enerji Görünümü

Tablo-6:Dünya doğal gaz üretimi

Kaynak:BP Enerji Görünümü

Diğer taraftan, Rusya'nın ithalatına bakıldığında sanayi ürünlerinin önemli bir yeri olduğu görülmektedir. Makinalar, mekanik aletler, elektrikli araçlar, otomobiller ve eczacılık ürünleri Rusya ithalatındaki belli başlı sanayi ürünleridir.

Tablo-7:Rusya'nın ithalatında önemli kalemler

RUSYA 2018 İTHALATI, 1000 \$	Rusya'nın dünyadan ithalatı
Tüm ürünler	238.151.375
Makine, mekanik aletler, nükleer reaktörler, kazanlar; bunların parçaları	43.601.102
Elektrikli makine ve ekipman ve bunların parçaları; ses kayıt cihazları ve çoğaltıcılar, televizyon ...	29.911.923
Demiryolu veya tramvay vagonları dışındaki araçlar ve bunların parça ve aksesuarları	23.623.419
Eczacılıkla ilgili ürünler	10.582.372
Plastikler ve bunlardan yapılmış ürünler	9.763.106
Optik, fotografik, sinematografik, ölçüm, kontrol, hassas, tıbbi veya cerrahi ...	6.747.431
Demir veya çelikten eşya	5.806.474
Demir ve çelik	5.286.728
Organik kimyasallar	4.104.333
İnorganik kimyasallar; değerli metallere, nadir toprak metallere organik veya inorganik bileşikler ...	3.810.320
Örme giyim eşyası ve aksesuarı	3.706.899
Ayakkabılar, çoraplar ve benzerleri; bu tür eşyaların parçaları	3.430.479
Çeşitli kimyasal ürünler	3.391.324
Örme giyim eşyası ve aksesuarı	3.354.841
Uçucu yağlar ve rezinoitler; parfümeri, kozmetik veya tuvalet müstahzarları	3.338.849
Mobilya; yatak takımı, şilteler, yatak destekleri, yastıklar ve benzeri doldurulmuş eşyalar; ...	2.872.185
İçecekler, alkollü içecekler ve sirke	2.681.693
Kağıt ve karton; kağıt hamurundan, kağıttan veya kartondan eşya	2.653.240

Kaynak:Trademap

2.Rusya'da yatırımlar

Rusya'da yatırım konusu ekonomi politikalarının başta gelen unsurlarından biridir. Zira ekonomik büyüme açısından önem taşıyan iç ve dış yatırımlar yeterli olamamaktadır. Ayrıca ülkeden sermaye çıkışı kronik bir sorun teşkil etmektedir. Yatırım artışı genelde sınırlı kalmakta, özellikle kriz dönemlerinde kamu yatırımları önem kazanmaktadır. Diğer taraftan 2014 yılından itibaren başlayan ekonomik sorunlar nedeniyle 2014 ve 2015 yıllarında reel olarak yatırım harcamalarında azalma görülmüştür. 2017 yılındaki toplam yatırım harcamaları yaklaşık 16 milyar Ruble olarak gerçekleşmiştir. Son yıllarda önem

verilen özel ekonomi bölgelerine yapılan toplam özel sermaye yatırımı ise 4,5 milyar dolar seviyesindedir.

Tablo-8: Rusya'nın sabit sermaye yatırımları

	Milyon Ruble	Bir önceki yılın yüzdesi, sabit fiyatlarla
2000	1.165.234	117,4
2010	9.152.096	106,3
2011	11.035.652	110,8
2012	12.586.090	106,8
2013	13.450.238	100,8
2014	13.902.645	98,5
2015	13.897.188	89,9
2016	14.748.847	99,8
2017	15.966.804	104,4

Kaynak:Federal İstatistik Servisi

Üretim faaliyetlerinde kullanılan bina, makine ve ekipman anlamına gelen sabit sermaye yatırımlarının dağılımına bakıldığında en önemli payı konut dışı binalar ve makine ekipmanın oluşturduğu görülmektedir.

Tablo-9:Sabit sermaye yatırımlarının dağılımı-%-2017

Konut	14,3
Konut dışı bina ve yapılar	45,2
Makine, ekipman ve araçlar	31,8
Fikri mülkiyet unsurları	3
Diğer	5,7

Kaynak:Federal İstatistik Servisi

Diğer taraftan 2017 yılında yapılan sabit sermaye yatırımlarının sektörel dağılımına bakıldığında en önemli payı imalat sektörü ile ulaştırma ve depolama sektörlerinin aldığı görülmektedir.

Tablo-10:Sabit sermaye yatırımlarının sektörlere göre dağılımı-2017, %

Tarım, orman ve balıkçılık	3,6
Madencilik ve taş ocaklığı	24
İmalat	16,4
Elektrik, gaz ve buhar	7,2
İnşaat	2,2
Toptan ve perakende ticaret	2,9
Ulaştırma ve depolama	18,4
Bilgi ve iletişim	3,5
Diğer	21,5

Kaynak:Federal İstatistik Servisi

Sabit sermaye yatırımlarının yaklaşık %60'lık bölümünün özel sektör tarafından, %15'lik bölümünün ise kamu tarafından yapıldığı görülmektedir. Yabancı sermaye payı %6-7 seviyesindedir.

Tablo-11:Sabit sermaye yatırımlarını gerçekleştirenler, yüzde dağılım

	2000	2010	2015	2016	2017
Kamu/devlet	23,9	17,2	14,8	15,2	14
Belediye	4,5	3,2	3	2,7	2,3
Özel	29,9	57	56,8	55,9	59,7
Kamu+Özel	27,8	7,5	8,2	7,8	7,5
Yabancı	1,5	5,9	8,3	7,4	6,5
Rus+Yabancı	12,2	7,9	7,4	9,5	8,7

Kaynak:Federal İstatistik Servisi

3.Rusya'da yabancı sermaye yatırımları

Rusya'da doğrudan yabancı yatırımların durumuna bakıldığında zaman söz konusu stokun yaklaşık 433 milyar dolar olduğu görülmektedir. Ancak Güney Kıbrıs'ın ilk sırada yer almasının nedeni özellikle oradaki Rus sermayesinin daha sonra yeniden Rusya'ya yatırım yapmasından kaynaklanmaktadır. Hollanda birçok ülkede olduğu gibi özellikle holding şirketler yoluyla yatırım yapmak suretiyle Rusya'da da ilk sırada yer almaktadır. Holding şirketlere sunulan vergi ve diğer avantajlar nedeniyle bu tür çatı şirketler Hollanda, Lüksemburg gibi ülkelere kurulmakta ve daha sonra diğer ülkelere yatırım yapmaktadır. Rusya'ya yatırım açısından ilk sıralarda yer alan diğer ülkelerin ise Avusturya, İsviçre, Lüksemburg ve İngiltere olduğu görülmektedir. Yabancı

yatırımların özellikle madencilik, imalat, ticaret ve finans sektörlerinde yoğunlaştığı görülmektedir.

Tablo-12:Rusya'da doğrudan yatırım stoku-2018, milyon dolar

TOPLAM	433.341
Güney Kıbrıs	183.316
Hollanda	49.915
Avusturya	27.138
İsviçre	22.339
Lüksemburg	17.775
İngiltere	13.053
Virgin adaları	12.214
Bahamalar	8.881
Almanya	8.852
Türkiye	8.231
ABD	8.070
İrlanda	7.243
İspanya	6.463
Belarus	4.043
Singapur	3.733
Kazakistan	3.334
Diğer	45.168

Kaynak:Rusya Merkez Bankası

Tablo 13'de Rusya'ya doğrudan yatırım yapan ülkelerin yıllık net yatırım tutarı yer almaktadır.

Tablo-13:Rusya'ya doğrudan yatırımların ülkelere göre dağılımı, milyon dolar

	2015	2016	2017
Kıbrıs Rum Kesimi	-7.069	-564	8.693
Bahamalar	5.108	14.231	6.211
Lüksemburg	-5.770	-281	3.378
Singapur	185	15.122	2.703
İngiltere	1.112	422	2.102
İsviçre	203	1.010	1.511
Bermuda	2.239	658	1.366
İrlanda	623	784	889
Fransa	1.686	438	854
Jersey	2.122	711	832

Kaynak:Federal İstatistik Servisi

Rusya'nın yurtdışına olan yatırımlarına bakıldığında ise ilk sıraları Güney Kıbrıs, Avusturya ve Singapur'un aldığı görülmektedir.

Tablo-14:Rusya'nın doğrudan yatırımları, milyon dolar

	2015	2016	2017
Güney Kıbrıs	4.249	9.827	21.352
Avusturya	746	258	6.739
Singapur	383	888	6.136
İsviçre	203	1.433	2.281
Lüksemburg	786	-1.633	1.856
Virjin Ada.	3.301	1.795	1.401
Bahamalar	1.054	1.205	1.300
Jersey	1.258	-112	865
Kazakistan	643	476	727
Almanya	738	393	724

Kaynak:Federal İstatistik Servisi

3.Rusya özel ekonomi bölgeleri

İstatistiklere göre Rusya'daki özel ekonomi bölgelerine yaklaşık 5 milyar dolar tutarında özel sermaye yatırımı yapılmış durumdadır. Bunun yaklaşık 3 milyar doları yabancı sermayedir. Bu alanlarda yaklaşık 32 bin istihdam yaratılmıştır. Türk yatırımcıları da bu bölgelerdeki önemli yatırımcılar arasında yer almaktadır. Ancak bu bölgelere olan yabancı yatırımların istenilen hızda artmadığı anlaşılmaktadır.

Rusya ekonomisi önemli ölçüde doğal kaynak ve hammadde bazlı; petrol, gaz ve bazı doğal kaynakların ihracına ve bu tür malların fiyatlarına duyarlı bir ekonomi olduğundan endüstriyel çeşitlendirme ekonomi politikalarının en önemli amaçlarından biridir. Ekonomik faaliyetler özellikle finans ve ticaret boyutları dikkate alındığında Moskova ve St. Petersburg şehirlerinde yoğunlaşmış durumdadır.

Rusya'nın ekonomik açıdan daha fazla gelişmesi diğer unsurlar yanı sıra Moskova ve St. Petersburg gibi şehirler dışındaki yerlerin de gelişmesine bağlı bulunduğu;

a-Ekonomik büyümeyi artırmak,

b-Bölgesel kalkınmayı sağlamak,

c-Endüstriyel çeşitliliği artırmak

amaçlarıyla farklı teşvik, vergi, gümrük, idari personel politikaları çerçevesinde özel ekonomi bölgeleri (SEZ) oluşturulmuştur.

Özel ekonomi bölgelerinde aşağıdaki ana unsurlardan söz edilebilir:

a-Tek pencere sistemi

b-Özel gümrük rejimi

c-Vergi istisnaları

d-Hazır altyapı

e-Nitelikli personele erişim imkanları (okullar, kurslar vb.)

f-Devlet tarafından verilen özel garantiler (kanun değişikliği vb.)

Tek Pencere Sistemi, iş geliştirme için elverişli bir ortam sağlamak, kamu otoriteleri ile etkileşim prosedürlerini basitleştirmek ve özel ekonomik bölgelerdeki projeleri uygularken yatırımcıların zaman kazanmasını temin etmek üzere uygulamaya konulmuştur.

Tek pencere sistemi şunları öngörmektedir:

a-Tek bir yer ve başvuru noktasından kamu hizmetlerinin sağlanması,

b-Elektronik ortamda belgelerin teslim edilmesi ve ön izinlerin alınması,

c-Yatırımcıların sunduğu belgelerin incelenmesi sürecindeki mevcut durum ve alınan kararlar hakkındaki bilgilere sürekli erişim sağlanması

Tek pencere sistemi ayrıca mülk kiralari, arazi edinimi, gayrimenkullerin muhasebeleştirilmesi ve tescili için gerekli belgelerin sunulması, inşaat ruhsatı alınması, mühendislik alt yapı ağlarına bağlantı için de kullanılan sistemdir.

Özel ekonomi bölgelerinde Rusya geneli ile kıyaslandığında önemli vergi avantajları sağlanmaktadır. Aşağıdaki tabloda konunun ayrıntıları yer almaktadır.

Tablo-15:Özel ekonomi bölgelerinde vergi avantajları

	Gelir vergisi	Emlak vergisi	Arazi vergisi	Ulaştırma vergisi	Sosyal vergiler	Arazi maliyeti
Rusya	20%	2,20%	1,5%	0,1-3,5 Avro/HP	30%	100%
SEZ	%0-15	0	0	0	%14-28	En fazla %2- kiralama
Geçerlilik süresi	SEZ dönemi	10 yıl	5 veya 10 yıl	10 yıl	2018-2020	SEZ dönemi

Kaynak:Ekonomik Kalkınma Bakanlığı

Özel gümrük rejimi ise gerek özel ekonomi bölgelerine ithal edilen ürünlerin ve gerekse bu bölgelerden yapılan ihracatın kolaylaştırılmış prosedürlere tabi tutulduğu bir sistemdir. Gümrük vergileri ve tarife uygulamaları açısından özel düzenlemeler söz konusudur. Genel olarak gümrük vergisi ve KDV istisnası sağlanmaktadır.

Rusya genelinde toplam 26 SEZ bulunmaktadır. Bunlardan 10 tanesi endüstri ve üretim bölgesi, 6 tanesi teknoloji ve inovasyon bölgesi, 9 tanesi turizm ve rekreasyon bölgesi, 1 tanesi de liman bölgesidir. Aşağıdaki tabloda bazı özel ekonomi bölgelerinin isimleri yer almaktadır.

Tablo-16:Özel Ekonomi Bölgeleri

Liman	Ulyanovsk
Endüstri ve üretim	Tataristan-Alabuga Astrakhan-Lotos Kaluga Lipetsk Pskov-Moglino Moskova-Stupino Sverdlovsk-Titanium Samara-Tolyatti Tula-Uzlovaya

Teknoloji ve inovasyon	Moskova-Dubna Moskova-Istok Tataristan-Innopolis St. Petersburg Moskova-Technopolis Tomsk
Turizm	Irkutsk-Gate of Baikal Tver-Zavidovo

Kaynak:Ekonomik Kalkınma Bakanlığı

4.Rusya’da yatırım ortamı

Uluslararası yatırımcıların veya yurt içindeki yatırımcıların Global Rekabet Endeksi ya da Doing Business sıralaması gibi göstergelere bakarak yatırım yapıp yapmadıkları tartışma konusu olmakla birlikte ülkelerin bu tür göstergelerdeki konumlarını iyileştirmeye dönük politikalar uyguladığı bilinmektedir. Bu tür göstergeler ülkelerdeki rekabet ve yatırım ortamını tam olarak göstermese de bazı ipuçları verebilmektedir.

Örneğin Çin Doing Business sıralamasında 46. sırada olmakla birlikte önemli ölçüde uluslararası yatırımcı çekebilmektedir.

Rusya ise Doing Business sıralamasında son yıllarda önemli gelişmeler kaydetmiştir. Örneğin 2015 yılında 62. sırada iken 2018 yılında 31. sıraya gelmiştir. Bununla birlikte Rusya'daki yatırım ve rekabet ortamı ile ilgili olarak yatırımcılar açısından bazı algılar söz konusudur. Rusya özellikle son yıllarda kurumların geliştirilmesi, bürokrasinin azaltılması, dijital hizmetlerin artırılması yönünde adımlar atmıştır. Özellikle hukuk sisteminin daha fazla iyileştirilmesi ve yabancı yatırımcıların güven algısının geliştirmesinin daha fazla yatırım çekilmesine yardımcı olabileceği düşünülmektedir.

Tablo-17-21:Doing Business- 2019

Rusya Federasyonu	Ülke sıralaması	İşlem sayısı	Süre (gün)	Maliyet
İşe başlama	32	4	10,1	1,1*
İnşaat izinleri	48	15	193	1,2
Elektrik bağlantısı	12	2	73	5,7
Emlak kaydı	12	4	13	0,1**
Sözleşme uygulaması***	18		337	16,5

Türkiye	Ülke sıralaması	İşlem sayısı	Süre (gün)	Maliyet
İşe başlama	78	7	7	10,6*
İnşaat izinleri	59	18	103	3,9
Elektrik bağlantısı	60	4	55	389
Emlak kaydı	39	6	5	4**
Sözleşme uygulaması***	19		609	25

*% kişi başı gelir

**% emlak değeri

***Ticari bir ihtilafı çözmek için uygulanan süreçler, maliyet ve süre

Kredi alınması	Rusya	Türkiye
Ülke sıralaması	22	32
Yasal hakların gücü indeksi (0-12)	9	7
Kredi bilgi indeksi (0-8)	7	8

Yatırımcının korunması	Rusya	Türkiye
Ülke sıralaması	57	26
Yatırımcının korunması indeksi (0-100)	61	71

Vergi ödeme	Rusya	Türkiye
Ülke sıralaması	53	80
Ödeme sayısı (yılda)	7	10
Zaman (saat-yıl)	168	170
Toplam vergi oranı	46	41

Dünya Ekonomi Forumu tarafından hazırlanan Global Rekabet Endeksine bakıldığında ise Rusya'nın genel sıralamasının 2013 yılındaki 64. sıradan 2018 yılında 43. sıraya ilerlediği, Rusya'nın özellikle yenilikçilik, internet ve telekomünikasyon imkanları açısından avantajlar geliştirdiği görülmektedir.

Tablo-22:Global rekabet endeksi-2018

Gösterge Türü	Rusya-ülke sıralaması-2013	Rusya-sıralama-2018
Genel Sıralama	64	43
Kurumlar	121	72
Altyapı	45	51
Mal piyasası etkinliği	126	83
İşgücü piyasası etkinliği	72	67
Finansal piyasalar etkinliği	121	86
Piyasa büyüklüğü	7	6
Yenilikçilik	78	36
İnternet imkanları		25

Kaynak:Dünya Ekonomi Forumu

5.Sonuç ve değerlendirme

1.Rusya'da 1990'lı yıllarda yaşanan karmaşa ve ortaya çıkan sorunlar nedeniyle özellikle bu yılların başlarında sanayi üretiminde yüzde 20'lere varan düşüşler yaşanmıştı. 2000'li yıllarda ise sanayi üretimi ciddi ölçüde büyümüş, inşaat faaliyetlerinde de önemli artışlar olmuştur. 2014 yılından itibaren başlayan sorunlarla yeniden yavaşlayan sanayi üretimi 2018 yılında yüzde 2,9 oranında büyüme sağladı.

2.Rusya'da sanayi üretimine madencilik, imalat, elektrik, gaz ve su tedarikine ilişkin unsurlar açısından bakıldığında genelde yüzde 65-68'lik katkının imalat sektöründen geldiği görülmektedir. Sanayi üretimine özellikle petrol, doğalgaz ve diğer madenlerin çıkarılmasına ilişkin faaliyetler de önemli destek vermektedir.

3.İmalat sanayi üretimi açısından bakıldığında ise rafine edilmiş petrol ürünleri, motorlu araçlar, ulaştırma ekipmanları, makinalar, metaller, kimyasallar ve gıda ürünleri imalatı öne çıkmaktadır. Bölgelere göre bakıldığında ise imalat faaliyetleri özellikle Merkez Bölgesi, Kuzey Batı Bölgesi ve Volga Bölgesinde yoğunlaşmaktadır.

4.Rusya'nın ithalatında yer alan sanayi ürünü kalemlerine bakıldığında imalat sanayi üretiminde öne çıkan unsurlara benzer şekilde makinalar, mekanik aletler, elektrikli araçlar, otomobiller ve eczacılık ürünlerinin önemli payı olduğu görülmektedir. Bu durum Rusya'nın ana ithalat kalemlerine rakip yurtiçi endüstrisinin var olduğunu ancak üretimin yeterli ölçüde ve tüketici tercihlerini karşılayacak farklılıkta olmadığını göstermektedir. Dolayısıyla bu sektörler için özel sektör ve yabancı yatırımlarına ihtiyaç olduğu düşünülmektedir.

5.Rusya ekonomisi açısından ortaya çıkan yatırım açığı nedeniyle yatırımların özendirilmesi ekonomi politikalarının önemli bir amacı konumundadır. Çünkü gerek iç ve gerekse dış yatırımlar yeterli olamamakta, büyüme genelde tüketim ve ihracat kalemlerinden sağlanabilmektedir. Ayrıca ülkeden sermaye çıkışları önemli bir sorundur.

6.Büyük Rusya coğrafyasında altyapı yatırımlarının yapılması, enerji ve üretim tesislerinin yenilenmesi, yeni üretim imkanları oluşturulması amacıyla büyük tutarlı yatırım harcamalarına ihtiyaç duyulmaktadır. Ancak kamu kaynakları yeterli olmadığından özel sektör yatırımları da önem kazanmaktadır. Ayrıca ekonomik büyümenin artırılması ve teknolojik dönüşümün sağlanabilmesi için özel ve yabancı sermaye yatırımları önem taşımaktadır.

7.Rusya'da sabit sermaye yatırımlarında özel sektörün payı yüzde 60'lar seviyesindedir. Sabit sermaye yatırımlarında yabancı payı yüzde 6-7, Rus-yabancı ortak payı ise yüzde 8-9 seviyelerinde bulunmaktadır.

8.Rusya'ya giren doğrudan yabancı yatırım stokunun 433 milyar dolar olduğu görülmektedir. Ancak bunun 183 milyar doları Güney Kıbrıs kaynaklı olup, bu da dolaylı olarak Rus sermayesini işaret etmektedir. Diğer öne çıkan ülkeler Hollanda, Avusturya, İsviçre, Lüksemburg ve İngiltere gibi ülkelerdir. Yabancı yatırımlar özellikle madencilik, imalat, ticaret ve finans sektörlerinde yoğunlaşmıştır.

9.Rusya'da yatırımların teşvik edilmesi, endüstriyel çeşitlendirmenin sağlanması ve bölgesel kalkınmanın geliştirilmesi için özel ekonomi bölgeleri oluşturulmuştur. 26 özel

ekonomi bölgesinde önemli vergi avantajları söz konusu olmaktadır. Bununla birlikte bu alanlardaki toplam özel sermaye yatırımının yaklaşık 5 milyar dolar, bunun yaklaşık 3 milyar dolarının ise yabancı sermaye olduğu görülmektedir. Ancak söz konusu rakamların istenen seviyede olmadığı anlaşılmaktadır. Bu nedenle özel ekonomi bölgelerinde sağlanan avantajların artırılabilmesi ve bu bölgelerin daha çekici hale getirilebileceği düşünülmektedir.

10.Rusya’da yatırım ortamı açısından öne çıkan sorunlar bürokrasi, idari düzenlemelerin yoğunluğu, işgücü verimliliği gibi sorunlardır. Ancak son yıllarda yatırım ortamının geliştirilmesi adına önemli çalışmalar yapılmaktadır. Örneğin Doing Business sıralamasında önemli ilerlemeler kaydedilmiş ve 2018 yılında 31. sıraya gelmiştir. Yatırım ortamı açısından yabancı yatırımcıdaki güven algısının daha fazla iyileştirilmesi ve hukuk güvencesinin güçlendirilmesinin önem taşıdığı düşünülmektedir.

11.Rusya'da özellikle son yıllarda yenilikçilik, telekomünikasyon ve dijitalleşme gibi konularda önemli ilerlemeler ve avantajlar ortaya çıktığı görülmektedir. Dolayısıyla bu tür alanlarda özel yatırımcıların daha fazla yatırım yapabilecekleri bir ortam oluşturulması gerektiği değerlendirilmektedir.

12.Türk yatırımcıları açısından önemli bir ülke konumunda olan Rusya'nın yatırım potansiyeli ve avantajları bulunmaktadır. Türk yatırımcılarının özellikle özel ekonomi bölgelerindeki imkanları ve avantajları araştırarak üretim faaliyetleri açısından bu bölgeleri göz önünde bulundurabileceği düşünülmektedir. Diğer taraftan Rusya'daki telekomünikasyon, teknolojik ve dijital imkanların Türk yatırımcıları ve işadamları açısından avantajlar sunabileceği ve yapılacak işbirliği ile gerek Türkiye'de ve gerekse Rusya'da ortak üretimlerin söz konusu olabileceği değerlendirilmektedir.

13.Her iki ülkedeki karşılıklı yatırımların özendirilmesi ve ortak projeler geliştirilmesi ihracat faaliyetlerini de destekleyecektir. Rusya ve Türkiye ekonomilerinin birbirlerini tamamlayıcı özelliği bu açıdan önem taşımaktadır. Karşılıklı yatırım ve dış ticaret faaliyetleri kapsamında bankacılık ve finans alanlarında yeni model ve imkanların da gündeme getirilmesi yarar sağlayacaktır.

14.Türk yatırımcıları ve ihracatçılarının Avrasya Ekonomik Bölgesinde yer alan ülkelerin üretim ve ihracat imkanlarını bir bütün halinde değerlendirmesi ve stratejilerini buna göre oluşturmasının, bu ülkeler arasındaki gümrük birliği, girdi maliyetleri ve pazar imkanları gibi avantajlardan bütün olarak yararlanmalarını sağlayacağı değerlendirilmektedir.